

Antti Mäki 1904—1985

Antti Mäki syntyi maanviljelijän poikana Ruovedellä. Valmistuttuaan ylioppilaaksi Tampereen klassillisesta lyseosta 1923 hän kirjoittautui Helsingin yliopiston maatalousmetsätieteelliseen tiedekuntaan. Kandidaatin tutkinnon hän suoritti 1928, agronomin tutkinnon 1930 ja väitteli tohtoriksi 1943. Dosentiksi hänet nimitettiin 1946 ja maanviljelystalouden professorin virkaan 1950. Kyseistä professuuria hän hoiti aina vuoteen 1971 saakka.

Mittavimman työnsä Mäki suoritti yliopiston opettajana ja hallintomiehenä. Lähes 400 agronomia ehti hänen aikanaan suorittaa loppututkinnon maanviljelystaloudessa. Myös lissensiaattien ja tohtoreiden määrä oli tieteenala huomioon ottaen varsin suuri. Antti Mäki toimi kuusi vuotta tiedekunnan dekaanina. Yliopiston rahatoimikunnan, ylioppilaiden opintolainarahaston hallituksen ja valtion opintotukilautakunnan puheenjohtajana hän toimi lähes vuosikymmenen kussakin. Merkittävän panoksen hän antoi tiedekunnan Viikin laitosten suunnitteluun.

Maataloustieteellisen seuran puheenjohtajana Antti Mäki toimi 1953—1954 ja aikauskirjan toimituskuntaan hän kuului 1956—1971. Hänet nimitettiin seuran kunniajäseneksi 1971.

Antti Mäen tieteellinen tuotanto keskittyi varsin voimakkaasti maatalouden arvioimistieteen alueelle. Hänen ensimmäiset laajat tieteelliset julkaisunsa »Maatalouden rakennusoloista Suomessa v. 1938» ja »Varastopääomasta ja sen suuruussuhteista erällä Etelä-Suomen maataloilla» (väitöskirja 1943) kuuluvat keskeisesti tämän tieteen piiriin.

Sekä arvioinnin tieteellisiä perusteita että käytäntöön sovellettavaa tietoa tarvittiin heti toisen maailmansodan päätyttyä. Karjalaan jääneen maatalousomaisuuden korvaamiseksi ja myös sodan jälkeen suuren maareformin yhteydessä tapahtuneiden maanluovutusten aiheuttamien menetysten arvioimiseksi oli laadittava varsin lyhyessä ajassa arviointiperus-

teet ja ohjeet. Tähän työhön joutui myös Antti Mäki osallistumaan merkittäväällä panoksella.

Karjalaan jääneen maatalousomaisuuden arviointi lähti teoreettisesti tilakokonaisuuden kannalta. Maatalousmaan osittaisen luovutuksen aiheuttama menetys perustui sen sijaan periaatteessa raja-arvoteoriaan. Tämän teorian kehittelyä olivat alueellisena ongelmana käsitelleet monet tutkijat jo 1800-luvulla. Tilakohtaisena kysymyksenä se oli vähän tunnettu. Saksalainen Friedrich Aereboe (1912) toi esiin myös tilakohtaisen erotusarvon määrittämisperiaatteita. Antti Mäki kehitteli ansiokkaalla tavalla nimenomaan raja-arvoteoriaan perustuvaa arviointia kohdistuipa se sitten tilojen pirstomiseen tai tilan kasvuun, jota hän käsitteli myöhemmissä yhteyksissä.

Raja-arvoteoriaan perustuvia tutkimuksia Antti Mäellä on mm. »Maatalousvahinkojen arvioimisperusteet toista korvauslakia sovellettaessa (1945)» ja »Viljelysmaan pakkolunastuksen vaikutuksesta luovuttavan viljelmän kannattavuuteen (1945)». Näiden lisäksi hän julkaisi seitsemän muuta tätä ongelmaa koskevaa tutkimusta ja teoreettisia perusteita koskevaa kirjoitusta.

Toinen Antti Mäen kehittelyn kohteena ollut ongelma oli maatalousekonomian terminologia. Abstraktisen tieteen edustajana hän tunsi hyvin ne vaikeudet, jotka puutteellinen ja hajanainen terminologia tällä tieteen alalla aiheutti. Sekä opetuksessaan että kirjoituksissaan Mäki oli tässä suhteessa vaativa kasvattaja. Antti Mäen kirjoittamat oppikirjat ja tieteelliset julkaisut osoittavat esimerkillisellä tavalla eksaktin terminologian merkityksen yhtenä selkeän ja yksikäsitteisen ilmaisun perustekijänä. Tätä alaa koskevista Mäen julkaisuista on oppikirjojen ohella syytä mainita: »Maatalouden liiketuloskäsitteistä ja niiden käytöstä (1938)» ja »Maanviljelystälouden peruskäsitteiden ja terminologian viimeaikaisista kehittämissäpyrkimyksistä (1951)». Näiden lisäksi Antti Mäki osallistui myös yhteispuhjoismaisen terminologian kehittelyyn suomenkielisen terminologian osalta.

Liiketaloustieteen edustajana Antti Mäki joutui luonnollisesti opettamaan ja tutkimaan maatalouden liiketaloudellisia ongelmia. Tuotantovälineiden yhteensovittaminen eli harmonia, laskentatoimi ja maatalouden verotus olivat lähinnä hänen sydäntään. Liiketaloustieteilijänä Antti Mäki seurasi aluksi varsin uskollisesti germaanisten koulukuntien perinteitä. Kun toisen maailmansodan jälkeen anglosaksinen liiketaloustiede aloitti voittokulkunsa Euroopan mantereella, hän oivalsi sen tulevan merkityksen ja sovelsi opetuksessaan osaksi myös amerikkalaisen maatalouden liiketieteen periaatteita.

Harmoniaperiaate tuli esiin sekä Mäen liiketaloudellisissa että arvioimistieteellisissä näkemyksissä. Hän sovelsi tätä periaatetta ilmeisesti aivan uranuurtajana maatalousmaan osittaisiin pakkolunastusarviointeihin. Hän korosti voimakkaasti sitä tasapainottomuuden tilaa, mikä syntyy lunastettaessa peltoa valmiista tilakokonaisuudesta. Korvauksien tulisi oikeudenmukaisuusperiaatetta noudatettaessa kattaa tasapainottomuuden aiheuttama taloudellinen menetys.

Maatalouden laskentatoimen alalla Antti Mäki seurasi sveitsiläisen maatalouden taloustieteilijän Ernest Laur'in jalanjalkia. Tämä oli

luonnollista. Laur'in kirjanpitojärjestelmä oli otettu käyttöön sekä Suomessa että muissa pohjoismaissa jo 1910-luvulla. Laur'in periaatteet ja terminologia liiketulojen ilmaise-
miseksi oli hyväksytty Euroopan maiden maatalousalan kongressissa Bukarestissa 1929.

Laskentatoimen alalta on aiheellista mainita yksi Antti Mäen maassamme käyttöönottama menetelmä, ns. suhteelliset kannattavuuslaskelmat. Ne ilmenivät ensi kerran jo Rurik Pihkalan 1938 julkaisemassa »Maanviljelystälouden alkeet» kirjassa Mäen kirjoittamina. Periaatteessa laskelmat ovat nykyaikaisen katetuottolaskelman esiasteita, tuotannonhaarojen katetuottolaskelmia. Antti Mäki osallistui aktiivisesti myös maatalouden kannattavuustutkimustoiminnan kehittämiseen toimien mm. maatalousministeriön asettaman maatalouden kannattavuustoimikunnan puheenjohtajana 1961—1963.

Maatalouden verotusta koskevaan kehitystyöhön Antti Mäki osallistui asiantuntemuksellaan lähes koko virkakautensa ajan. Hän kuului jäsenenä sekä vuonna 1958 että 1964 asetettuihin maatalouden verokomiteoihin. Näiden komiteain työn perusteella luotiin maatalouden nykyinen verotusjärjestelmä. Maatalouden verotusta koskevana muina julkaisuina mainittakoon mm. »Maatalouden verotusjärjestelmiä Suomessa (1971)» koskeva tutkimus. Myös muuhun komiteatyöhön Mäki osallistui useaan otteeseen. Yksi merkittävimpiä lienee ollut »Maatalouden taloudellista asemaa selvittelevä komitea (1957)», jonka puheenjohtajana hän toimi.

Antti Mäen tutkimustyö kohdistui keskeisesti viljelijäväestön tasapuolisuutta ja oikeudenmukaisuutta koskeviin ongelmiin. Tutkijana hän oli perusteellinen, kriittinen, nuikkasanainen ja ehdottoman rehellinen. Hän ei valinnut tutkimusongelmiaan eikä julkaisut teoksiaan niiden populaarisuuden perusteella vaan tieteellisyden ja kokonaistaloudellisen mittapuun mukaan. Hänellä oli tiedemiehenä monia ominaisuuksia, joita nimenomaan tutkijalta vaaditaan.

Viljo Ryyänen